

Өмүрзакова Чолпон Шайлообековнанын 13.00.01 - жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган «Маалыматтык технологияларды колдонуу аркылуу окуучулардын социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу (7-класстын Информатика предметинин мисалында)» аттуу темадагы диссертациялык ишине расмий оппоненттин

П И К И Р И

1. Диссертациялык изилдөөнүн темасынын актуалдуулугу.

Бүгүнкү күнү жогорку жана орто мектепте окуу процессин уюштуруп жана башкаруунун эки түрү иштеп келет. Биринчиси, индустриалдык эпохага тиешелүү нормативтүү традициялык окуу процессин уюштуруу. Экинчи түрү болсо коомдо болуп жаткан өзгөрүүлөргө шайкеш келе тургандай инсандын талабын канааттандыра тургандай инновацияларга багытталган. Бул багытта билим берүү системасы жаңы абалга адаптациялана ала тургандай инсанды тарбиялап чыгуусу зарыл. Азыркы учурда билим берүү системасы, бул проблемаларды чечүүдө жакшы натыйжага жете албай жатат. Мектептин окутуу процесси азыркы учурда нормативтүү традициялык мүнөздө болууда. Окуучу угуучу катары гана каралып калып, сабак учурунда ал пассивдүү позицияны ээлеп калууда, жыйынтыгында мектепти аяктаган окуучулар өз ойлорун айтуудан тартынышып, баарлашуу төмөнкү деңгээлде өтүүдө. Мындан, мектептин окутуу процессинде окуучулардын социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүгүн калыптандыруу зарылдыгы келип чыгууда. 2009-жылы кабыл алынган Улуттук алкактык куррикулумда, андан кийин, 2014-жылы кабыл алынган жалпы орто билимдин мамлекеттик билим берүү стандартында окуучунун үч түйүндүү компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу милдети коюлган. Алардын ичинен негиздүүсү жана калган компетенттүүлүктөрдү калыптандырууда таяныч болуп берүүчү компетенттүүлүк болуп, социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүк эсептелет. Ошол себептүү, окуучулардын социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүгүн калыптандыруу проблемасы өзгөчө актуалдуулукка ээ.

Демек, ушул көз караштан алганда коргоого коюлуп жаткан **«Маалыматтык технологияларды колдонуу аркылуу окуучулардын социалдык-коммуникативдүү компетенттуулуктерүн калыптандыруу (7-класстын Информатика предметинин мисалында)»** аттуу темадагы диссертациялык изилдөө учурдун актуалдуу маселелерине багытталган деп айтууга болот.

Диссертациялык иш үч главадан турат, изилдөөнүн биринчи главасы **«Негизги мектепте окуучулардын социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун теориялык маселелери»** деп аталып, мурда социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктү калыптандыруу маселери теориялык жана практикалык жактан аз иликтенгендиктен, анда окуучулардын социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктөрүн калыптандырууга түрткү берген өбөлгөлөрдү аныктап жана «социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүк» түшүнүгүн чечмелеп, анын мектептик билим берүү системасындагы орду аныкталып, социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктү калыптандыруунун жолдоруна арналган адабияттарга талдоо жүргүзүлгөн.

Экинчи глава **«Маалыматтык технологияларды колдонуу аркылуу окуучулардын социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун илимий-методикалык негиздери»** деп аталып, мында окутуу процессинде социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктү калыптандырууда маалыматтык технологиялардын мүнкүнчүлүктөрүн колдонуп, социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктү калыптандыруунун илимий негиздери аныкталып аларды калыптандыруунун педагогикалык шарттарын жана методикалык системасын иштелип чыккан.

Бул главада маалыматтык технологияны окуу процессинде колдонуу окуучунун социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүгүн калыптандыруусунун жогорулашын жана адамдардын ортосундагы коммуникациясы эффективдүүлүгү болушу аныкталган.

Түзүүлгөн педагогикалык шарттарын жана методикалык системасын окуу процессинде колдонуунун негизинде окуучунун социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүгү канчалык деңгээлде өсүп жаткандыгын толук көзөмөлгө алынарын жана калыптанарын байкоого болот.

Изилдөөнүн үчүнчү главасы **«Окуучулардын социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун прикладдык маселелери»** деп аталып, мында бул компетенттүүлүктү

калыптандыруунун деңгээлдери жана аларды баалоонун критерийлери аныкталган. Педагогикалык эксперименттин жүрүшүнүн негизги этаптары жана жыйынтыктары көрсөтүлгөн.

2. Изилдөөнүн жүрүшүндө автор негизги милдеттерди чече алган.

Изилдөөнүн илимий жаңылыгы, изилдөөчүнүн жекече салымы катары бүгүнкү күндө негизги мектептин окуучуларынын социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктөрүн калыптандырууда, билим берүү системасын реформалоодо жана билим сапатын көтөрүүдө маалыматтык технологияларын колдонуунун педагогикалык шарттарын иштелип чыгышын эсептесек болот. Жумуштун илимий-теориялык жана практикалык баалуулугун диссертациянын экинчи жана үчүнчү главаларынан көрүүгө болот. Иште маалыматтык технологияларынын билим берүү системасында колдонулуш абалы жана социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктү калыптандыруунун теориялык жана практикалык негиздери аныкталган.

Изилдөөчү өзүнүн негизги милдеттери катары негизги мектептин окуучулардын социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун өбөлгөлөрүн аныктап чыгуу, «социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүк» түшүнүгүнүн маанисин жана билим берүү системасындагы ордун аныктоо, маалыматтык технологиялардын жардамы менен окуучулардын социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун педагогикалык шарттарын жана түзүүгөн методикалык системасынын натыйжалуулугун педагогикалык эксперимент аркылуу тастыктоону аныктаган.

Изилдөөнүн негизги натыйжалары катары мектеп окуучулардын социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу үчүн сунушталган педагогикалык шарттарды жана иштелип чыккан методикалык системасынын көрсөтүүгө болот.

Жогоруда айтылгандарды жыйынтыктоо менен диссертациянын төмөнкү жетишкендиктерин атап кетсек болот:

- изденүүчү тарабынан маалыматтык технологиялары жана социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүк проблемалары боюнча атамекендик жана чет элдик окумуштуулардын эмгектерине анализ жүргүзүлүп, социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүгүн калыптандыруудагы процесстерге анализ жүргүзүү аркылуу билим берүү системасын маалыматташтыруу маанилүү орунду ээлеп турганы тастыкталган;

- маалыматтык технологияларды колдонуу аркылуу мектеп окуучуларынын социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу процессинде баалоонун принциптери жаңы талаптар менен негизделген жана функциялары аныкталган;
- маалыматтык технологияларды колдонуу аркылуу мектеп окуучуларынын социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун педагогикалык шарттары иштелип чыккан;
- информатика предметин окутууда окуучулардын социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун методикалык системасы иштелип чыккан.

Диссертациялык изилдөөнүн жүрүшүндө иштелип чыккан илимий жоболордун, жыйынтыктардын жана сунуштардын негиздүүлүгүнүн даражасы тиешелүү талаптарга туура келет.

3. Изилдөөчү тарабынан алынган теориялык жыйынтыктар катары орто мектептин окуу процессинде маалыматтык технологияларды колдонуу аркылуу окуучулардын социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктөрүн калыптандырууда педагогикалык шарттарынын иштелип чыгуусун жана иштелип чыккан методикалык системасын көрсөтүүгө болот. Бул методикалык системаны орто мектептин билим берүү практикасына киргизүү окуучулардын билим сапатын жогорулатууда өзүнүн оң жыйынтыктарын берет деп эсептөөгө болот. Негизги натыйжалар жана жыйынтыктар изилдөөчүнүн өздүк салымын чагылдырып, жактоого чыгарылган жоболорунда орун алган.

4. Изилдөөнүн теориялык жана практикалык жыйынтыктарынын баалуулугу. Изилдөөнүн теориялык баалуулугу катары Кыргызстандагы орто мектептин билим берүү системасын маалыматташтыруу процесси үзгүлтүксүз процесс деп эсептелип, анын негизги багыттары боюнча анализ жүргүзүлгөнүн эсептөөгө болот. Чет элдик жана кыргыз окумуштууларынын илимий изилдөөлөрүнө таянуу менен социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктүн аныктамалары иликтенип, такталган. Маалыматтык технологияларды колдонуунун негизинде орто мектептин окуучулардын социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүгүн калыптандырууда педагогикалык шарттары аныкталган.

Изилдөөнүн практикалык маанилүүлүгү. Изилдөөдө окуучунун социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүгүн калыптандыруунун методикасы иштелип чыкты, ал мектеп мугалимдерине практикалык жардам

бере алат. Информатика предметинин бөлүмдөрү боюнча иштелип чыккан критерийлер, коммуникативдүү тапшырмалар жана аларды аткаруунун жолдору мугалимдерге методикалык жардам көрсөтө алат.

5. Изилдөөнүн жыйынтыктарынын аныктыгы жана далилдүүлүгү төмөндөгүлөр менен негизделет:

Изилдөөдө сунушталган методикалык системанын, окутуу технологияларынын натыйжалуулугу педагогикалык эксперименттин жыйынтыктары менен тастыкталган. Эксперименттин жыйынтыктарын иштетүүдө жана талдоодо тиешелүү статистикалык критерий колдонулуп, бул критерийдин көрсөткүчү алынган натыйжалардын ишенимдүүлүгүн толук тастыктап турат.

Мындан тышкары, натыйжалардын далилдүүлүгү, аныктыгы маселеге тиешелүү кеңири илимий адабияттын объективдүү анализи, изилдөөнүн максатына ылайыктуулугу, изилдөөдө социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктүн билим берүүчүлүк, өнүктүрүүчүлүк, тарбиялоочулук, мотивациялык, рефлексиялык жана көзөмөлдөөчүлүк функциялары негизделген. Негизги мектептин окуучуларынын социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык (ресурстук, методикалык, уюштуруучулук) шарттары жана методикалык системасы иштелип чыкан.

6. Диссертациянын практикалык натыйжаларын пайдалануу боюнча сунуштар.

Изилдөөнүн натыйжаларын жана жыйынтыктарын пайдалануу боюнча төмөнкүдөй **практикалык, илимий-методикалык сунуштар** иштелип чыккан:

– Окуучунун социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүгүн калыптандырууда адегенде окуучуларга жана мугалимдерге бул компетенттүүлүк жөнүндө, анын азыркы билим берүү системасындагы ролу тууралуу кеңири маалымат берүү зарыл.

– Окутуу процессинде бул компетенттүүлүктү калыптандыруу үчүн системалуу иш аракеттерди (мазмунун иштеп чыгуу, тиешелүү каражаттарды жана методдорду колдонуу) аткаруу керек.

– Окуучуда бул компетенттүүлүктүн калыптанышына мугалим дайыма көзөмөл кылып турушу керек.

7. Изилдөөчүнүн жеке салымы. Маалыматтык технологияларды

колдонуу аркылуу окуучунун социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүгүн калыптандыруу процессинде субъект-субъекттин баарлашуусу менен катар субъект-компьютер жана субъект-компьютер-субъект баарлашуусунун пайда болушу аныкталган жана бул процессти ийгиликтүү жүргүзү үчүн педагогикалык шарттарын жана методикалык системасын изденүүчү тарабынан иштелип чыккан.

8. Изилдөөнүн жыйынтыктары. Жарыяланган эмгектер негизинен изилдөөнүн багытына туура келет, изилдөөнүн жыйынтыктары Кыргызстандын жогорку окуу жайларында, алыскы жана жакынкы чет өлкөлөрдө өткөрүлгөн илимий-практикалык конференцияларда апробацияланган. Изилдөөнүн темасына байланышкан 22 илимий макала эл аралык жана республикалык илимий басылмаларда жарыяланган.

9. Диссертациянын мазмуну менен авторефераттын мазмунунун шайкештиги.

Авторефераттын мазмуну диссертациянын мазмунуна, анда коюлган изилдөөнүн максаты менен милдеттерине толугу менен дал келет. Автореферат кыргыз, орус, англис тилдеринде бирдей мааниге ээ.

10. Диссертациянын мазмунундагы жана жазылышындагы жетишпегендиктер.

Диссертацияда көрсөтүлгөн жетишкендиктер менен бирге айрым бир кемчиликтер орун алган.

1. Диссертациялык жумушта 1-главанын 2-параграфы социалдык – коммуникативдүү компетенттүүлүктү түшүнүгү жана анын мектеп билим берүү системасындагы ордун аныктоого арналган, бирок жумушта коммуникативдүү түшүнүгү кеңири каралган. Бул компетенттүүлүктүн социалдык компонентин иликтөөгө алып толук көрсөтүп койсо жумуш мындан дагы балуурак болмок.

2. Кыргызстандын негизги мектеп билим берүү системасындагы социалдык-коммуникативдүү калыптандыруунун абалын кеңири иликтеп, бул боюнча топтолгон иш тажрыйбалардын корутундусун келтирсе жакшы болмок.

3. Автор тарабынан информатика предметин окутуу процессинде окуучулардын социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу практикасын ишке ашыруу максатында, мугалимдер үчүн колдонмо сунушталса болмок.

Жогоруда көрсөтүлгөн кемчиликтер диссертациянын жалпы мүнөзүн түздөн-түз өзгөртпөйт жана анын баалуулугун төмөндөтпөйт.

11. КРнын «Окумуштуулук даражаларды берүүнүн тартиби жөнүндө, жобонун» 10 п. ылайыктуулугу, критерийлерине иштин жооп бериши (критерийлер тиркелет).

Өмүрзакова Чолпон Шайлообековнанын «Маалыматтык технологияларды колдонуу аркылуу окуучулардын социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу (7-класстын Информатика предметинин мисалында)» 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазган диссертациялык иши КР жогорку аттестациялык комиссиясынын «Окумуштуулук даражаларды берүүнүн тартиби жөнүндөгү жобосунун» кандидаттык диссертацияларга койгон талаптарына толук жооп берет жана диссертациялык иштин автору Өмүрзакова Чолпон Шайлообековна 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасына ээ болууга татыктуу.

**Расмий оппонент,
педагогика илиминин доктору,
доцент:**

А.К. Наркозиев

**Педагогика илиминин доктору, доцент
А.К. Наркозиевдин колун тастыктайм:**

Педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу учун 13.00.01 - жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча **Өмүрзакова Чолпон Шайлообековнанын** “Маалыматтык технологияларды колдонуу аркылуу окуучулардын социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу (7-класстын Информатика предметинин мисалында)” аттуу темадагы диссертациясын эксперттик баалоонун чен-өлчөмдөрү

Катар №	Баалоонун негизги чен-өлчөмдөрү	Баллдардын саны
I	Актуалдуулуктун чен-өлчөмдөрү	
1.	Изилдөө проблемаларынын иликтенгендиги	4,5
2.	Тандалып алынган теманын актуалдуулугунун негизделиши	4,5
3.	Иштелмелерге жасалган мамиленин артыкчылыктары	4,2
4.	Автордук жумушчу божомолдун логикалуулугу	4,3
5.	Максаттын жана милдеттин баяндалышы жана өз ара байланышы	4,5
	Баллдардын суммасы	22
	Орточо балл	4,4
II	Жаңылыктарды чен-өлчөмдөрү	
1.	Изилдөөнүн принциптүү жаңылыгы	4,2
2.	Илимий-усулдук мамиленин жаңы экендиги	4,2
3.	Көтөрүлгөн негизги жоромолду типтештирүү	4,3
	Баллдардын суммасы	12,7
	Орточо балл	4,2
III	Сапаттын жана деңгээлдин чен-өлчөмдөрү	
1.	Изилдөөнүн уюштурулушу жана методологиясы	4,3
2.	Илимий теориялык ресурстары	4,3
3.	Изилдөөнүн илимий колдонуучулук ресурстары	4,4
4.	Материалдарды иштеп чыгуунун негиздүүлүгү	4,2
5.	Теориялык натыйжа (фундаменталдуулугу)	4,4
6.	Натыйжалардын практикадагы зарылдыгы	4,5
7.	Максаттын жана милдеттин ишке ашырылыш деңгээли	4,5
	Баллдардын суммасы	30,6
	Орточо балл	4,37
IV	Апробациялангандыктын чен-өлчөмдөрү	
1.	Публикациянын толуктугу, деңгээли жана географиясы	4,2
2.	Ачык апробациялоонун толуктугу жана географиясы	4,1
3.	Белгиленген муктаждыкты канааттандыруу деңгээли	4,3
4.	Изилдөөгө жеке салым	4,2
	Баллдардын суммасы	16,8
	Орточо балл	4,2
V	Жол-жоболоштуруу сапатынын чен-өлчөмдөрү	
1.	Диссертацияны жол-жоболоштуруунун сапаты	4,3
2.	Авторефератты жол-жоболоштуруунун сапаты	4,3
	Баллдардын суммасы	8,6
	Орточо балл	4,3
VI	Диссертацияны «өткөрүүнүн» чен-өлчөмдөрү	
1.	Коргоо алдындагы жол-жоболордун шайкештиги	4,3
2.	Коргоо жол-жоболорунун шайкештиги	4,3
	Баллдардын суммасы	8,6
	Орточо балл	4,3
	Баллдардын жалпы суммасы	110
	Орточо балл	4,3

Расмий оппонент: п.и.д., доц.
А.К. Наркозиевдин колун тастыктаймын
Кадрлар бөлүмүнүн башчысы:

А.К. Наркозиев

